

بقلم: مهندس ه. میرزایان

فهرستی از اسامی سوسک‌های

شاخک بلند

(CERAMBYCIDAE) ایران

تعداد گونه‌های سوسک‌های تیره Cerambycidae در دنیا بیش از هفده هزار است که از این رقم فقط ۱۰۰۰-۱۲۰۰ گونه آن در منطقه Paléarctique که ایران نیز جزو آن میباشد انتشار دارد و طبق نوشته‌های حشرشناسان بزرگ میبایستی در ایران بیش از ۲۴۰ گونه از این تیره وجود داشته باشد و تصور می‌رود حتی به ۳۰۰ گونه بالغ گردد ولی آزمایشگاه حشره‌شناسی ایران توانسته است از چهار سال قبل تا بحال در حدود ۶۰ گونه از آن‌ها را جمع‌آوری نماید.

لارو برخی از گونه‌های این تیره خسارت قابل ملاحظه‌ای بدرخت‌های جنگل‌ها و باغات - مبل و اثاثیه خانه - سقف‌های چوبی و چوب‌های ساختمانی و غیره می‌رساند و همچنین بعضی از حشرات بالغ نیز صدماتی بچوب درختان وارد می‌آورند.

چون لاروها ۲ الی ۳ سال و حتی ۷ سال در میان چوب درختان تغذیه و نشو و نما می‌نمایند بنابراین واضح است چه خسارت مهمی از حیث اقتصادی و چه از نظر فیزیولوژیکی بگیاهان وارد می‌آورند که گاهی باعث تخریب و از بین رفتن جنگل‌های بزرگ میگردند.

تشخیص برخی از گونه‌های Cerambycidae بوسیله آقای پرفسور الکساندروف مشاور وزارت کشاورزی و چند گونه نیز بوسیله آکادمی علوم آذربایجان شوروی بعمل آمده است.

اینک گونه‌هایی که از چهار سال قبل تا بحال بوسیله آزمایشگاه حشره‌شناسی جمع‌آوری

و تشخیص داده شده با ذکر مناطق انتشار . اهمیت اقتصادی - تاریخ جمع آوری و غیره بطور مختصر ذیلا شرح داده میشود :

۱ - تحت تیره PRIONINAE

۱ - *Parandra caspia* Men . - مناطق انتشار طبق نمونه های جمع آوری شده

عبارتند از :

بابلسر شهر یور ۲۸ . رامسر شهر یور ۲۸ . آستارا مهر - آبان ۲۵ . گرگان - بهشهر ۲۸ . لارو آن از چوب درختان بلوط . بید - سپیدار . توسکا - لالکی و غیره تغذیه نموده و صدمات فیزیولوژیکی بآنها وارد میآورد .

۲ - *Macrotoma scutellaris* Germ . - این حشره میبایستی در قسمت باختر ایران وجود داشته باشد و فقط يك نمونه از خرم آباد لرستان در مرداد ماه ۲۵ جمع آوری شده . تغذیه لارو این حشره از چوب درختان بلوط - زبان گنجشک - توت و درختان تیره کاج (coniferae) میباشد .

۳ - *Rhesus serricollis* Motsch . - تابحال از گرگان تبر ۲۷ . گرگان - بهشهر شهر یور ۲۸ جمع آوری شده و میبایستی در شمال و شمال باختر ایران نیز وجود داشته باشد . لارو این حشره از چوب درختان مختلف از قبیل بلوط - راش - چنار . به . نمدار و غیره تغذیه و رشد مینماید .

۴ - *Megopis (Aegosoma) scabricornis* Scop . - تا بحال از تهران (ورامین تبر ۲۸ . لواسانات شهر یور ۲۸ . شمیران مرداد ۲۶ . کهریزک تبر ۲۸) شیراز مرداد ۲۵ . فریدن « اصفهان » تبر ۲۸ جمع آوری شده است . لارو این حشره صدمات سختی بدرختان مختلف وارد آورده و از چوب درختان بلوط - راش . شاه بلوط - زبان گنجشک - مهرز - گردو - به - سپیدار - اقایا - توسکا - لالکی و غیره تغذیه نموده و گاهی باعث تخریب جنگلها و باغات میگردد و چون لارو ها مجاری دراز - عمیق و نا منظمی در چوب درختان تولید مینمایند از این جهت نقصان و کاهشی در اعمال فیزیولوژیکی گیاه بوجود آمده و در نتیجه درخت از بین میرود .

۵. *Prionus coriarius* L. - مناطق انتشار عبارتند از: تهران (خوار تیر ۲۸). ورامین

مرداد ۲۸). آقابابا (قزوین) تیر ۲۷. فریدن (اصفهان) تیر ۲۸. مازندران سال ۲۴. فارس (باسوج مرداد ۲۸. کاکان مرداد ۲۸. ازسنگان تیر ۲۸). محل زندگی این سوسک مخصوصاً در میان درختان کهن سال و از چوب درختان مختلف کهن و پوسیده تغذیه مینماید.

۶. *Prionus bienerti* Heyd. - نمونه‌های جمع آوری شده در مازندران سال ۲۴. گرگان تیر ۲۷. پهلوی دژ (گرگان) شهریور ۲۷ بوده ولی این حشره بغیر از گرگان و مازندران میبایستی در شمال خراسان نیز وجود داشته باشد. زندگی لارو آن معلوم نیست و حشره بالغ در محل کوهستانی روی بوته ها و برخی از گیاهان خشبی دیده میشود.

هنگامیکه حشرات بالغ مشغول پرواز دسته جمعی هستند (مرداد ماه) پرندگان از قبیل یکنوع سار (*Sturnus*) و *Merops* و *Lanius* تعداد بسیار زیاد مشاهده میگردد که بشکار این حشرات می پردازند.

۷. *Prionus* sp. - این حشره از کاکان (فارس) در اوایل مرداد ۴۸ توسط نگارنده جمع آوری شده. زندگی لارو آن معلوم نیست این حشره بسیار نزدیک به *Prionus bienerti* بوده ولی هنوز گونه آن تشخیص داده نشده است.

۸. *Rhesus* sp. - نمونه آن در اردیبهشت ۲۸ از ایرانشهر جمع آوری شده است.

۲. تحت تیره CERAMBYCINAE

۹. *Rhagium pygmaeum* Ganglb. - این حشره از آمل تیر ۲۸ روی گل جمع آوری شده است.

زندگی لارو این سوسک معلوم نبوده و تصور میرود از چوب درختان بلوط - شاه بلوط - راش و غیره تغذیه مینماید.

۱۰. *Leptura rufa* Br. - این حشره از قزوین در خرداد ۲۸ روی گل جمع آوری شده. نر آن تپیک نبوده و دارای وارپته ایست باسم (*ab. excelsa* Costa). محل اصلی

این حشره روی درختان جنگلی برك پهن است.

۱۱ - *Leptura scutellata* F. - از گرگان تیر ۲۷ جمع آوری شده. حشره بالغ روی درختهای راش - شاه بلوط - توس و همچنین روی تنه های درختان ممره و گلهادیده میشود. تغذیه آن بیشتر از درختهای مرده و پوسیده است. يك وارپته باسم (*ab. ochraceipennis* Pic) نیز از گرگان در تیر ماه ۲۸ جمع آوری شده است.

۱۲ - *Hesperophanes sericeus* F. - این حشره در مرداد ۲۸ از یاسوج (تلخسروی فارس) که دارای جنگلهای بلوط - پسته (*Pistacia khinjuck*) و ارژن (*Amygdalus Reuteri*) است جمع آوری شده و نیز از جنگل بلوط اطراف خرم آباد لرستان در تاریخ آبان ۲۷ جمع آوری گردیده لارو آن در میان تنه درختان بلوط نشوونما مینماید.

۱۳ - *Trichoferus griseus* F. - از بابل در مرداد ۲۸ جمع آوری شده. لارو این حشره از شاخه های درختان دیو آلبالو - زرد آلو - آلو - زرشک - انجیر و همچنین بلوط تغذیه و نشوونما مینماید.

حشره بالغ نیز از شاخه های خشك و تنه های مرده درختان تغذیه میکند.

۱۴ - *Stromatium fulvum* Vill. - نمونه های آن از تهران تیر ۲۶. رشت مرداد ۲۸. شاهی شهریور ۲۶ جمع آوری گردیده. لارو این حشره یکی از آفات چوب ساختمانی در شمال ایران (گیلان - مازندران - گرگان) محسوب میشود و بدرو پنجره و سقف منازل آسیب سختی وارد میآورد. بعلاوه به بسیاری از درختان ممره و غیر ممره خسارت رسانیده و مخصوصاً از درختهای خشك و نیمه خشك تغذیه مینماید.

۱۵ - *Cerambyx acuminatus* Motsch. - این حشره از پای درختان بلوط بین راه یاسوج وسی سخت (فارس) در مرداد ماه ۲۸ جمع آوری شده و یکی از آفات مهم جنگل بلوط محسوب میشود و بغیر از بلوط بیکمده درختان دیگر از قبیل شاه بلوط - گردو - راش - مورز - نارون و گاهی نمودار صدمه وارد میآورد. لاروها مجاری دوازده و منحنی شکل در چوب تنه درخت حتی بعمق یک متر احداث می کنند و از نقطه نظر فیزیولوژی و صنعتی آسیب مهمی مخصوصاً بدرختان بلوط وارد میآورند.

۱۶ - *Cerambyx carinatus* Kust. - این سوسك نیز با سوسك قبلی -

Cerambyx cerdo acuminatus در یکجای پای درختان بلوط بین راه یا سوچ وسی سخت (فارس) در مرداد ماه ۲۸ جمع آوری شده است.

۱۷ - *Aeolesthes sarta* Solsky. - نمونه های آن در تهران سال ۲۶ - تیر ۲۷ - تیر و مرداد ۲۸ جمع آوری شده. این سوسکها اغلب در میان مبل منازل و درختان چنار تهران دیده میشوند.

لارو آن از چوب سپیدار - نارون - داغداغان - چنار - و چوب درختان مشمره از قبیل سیب - کلابی - آلو - آلوچه و غیره تغذیه مینماید.

۱۸ - *Dissophachys matthiesseni* Reitt. - نمونه های جمع آوری شده در رامهرمز آذر ۲۷. فارس (خفرك مرداد ۲۸ و اصطهبانات مرداد ۲۵) بوده.

لارو و سوسکهای جمع آوری شده از رامهرمز (خوزستان) از چوب تنه درخت زرد آلو جمع آوری شده است.

۱۹ - *Derolus mauritanicus* Buq. - مناطق انتشار تقریباً در کلیه بلوچستان و نمونه های جمع آوری شده عبارتند از:

خاش فروردین ۲۸. سرباز فروردین و اردیبهشت ۲۸. قصر قند اردیبهشت ۲۸. گهره (بندر عباس) اردیبهشت ۲۸. زندگی این حشره هنوز مطالعه نشده است.

۲۰ - *Penichroa fasciata* Steph. - این حشره از بابل در مرداد ۲۸ جمع آوری شده است. لارو ها Polyphage بوده و از چوب درختان بلوط - بید و غیره تغذیه مینمایند.

۲۱ - *Callimellum femoratum* Germ. از مهران (کرمانشاه) خرداد ۲۷ جمع آوری گردیده.

این حشره در باغات - بیشه ها - اطراف جنگل و مزارع کنار جنگل یافت میشود. لارو آن از چوب درختان بلوط و غیره تغذیه و نشو و نما میکند.

۲۲ - *Cartallum ebulinum* L. - این حشره در ورامین اردیبهشت ۲۶. خوار خرداد ۲۷ - اصفهان خرداد ۲۷. مهران - خرداد سال های ۲۶ و ۲۷ جمع آوری گردیده است.

نمونه های جمع آوری شده در ورامین از مزارع گندم بوده و در میان سبزیکاری دیده شده است.

- ۲۳ - *Cartallum thoracicum Sharp. abnigripes* Plav. - نمونه ها
از ورامین اردیبهشت ۲۶ - اصفهان خرداد ۲۷ - کردستان خرداد ۳۲۵ جمع آوری شده است^۱
۲۴ - *Aromia moschata* L. - يك نمونه از مازندران در سال ۲۵ جمع آوری شده.
۲۵ - *Aromia moschata ambrosiaca* Stev. - نمونه های جمع آوری شده از
گرگان مرداد ۲۸ - قزوین خرداد ۲۷ و تیر ۲۸ - مازندران مرداد ۲۶ - دماوند مرداد ۲۷ و ۲۸
بوده است.

این حشره معمولاً در نقاطی که درخت به دیده میشود زندگی میکند و لارو آن در تنه و
شاخه های به نشو و نما مینماید
بسیار درختان نیز صدمه رسانیده و خسارت فیزیولوژیکی و همچنین اقتصادی بآنها وارد
می آورد.

- ۲۶ - *Plagionotus speciosus* Adams - نمونه آن از مرو دشت (شیراز) خرداد
۲۵ - مهران اردیبهشت ۲۶ - قزوین - خرداد و تیر سالهای ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ - تهران (شمیران)
مرداد ۲۷ - رشت اردیبهشت ۲۶ جمع آوری گردیده

این حشره در مزارع - بیشه ها و در روی گلها دیده میشود -
۲۷ - *plagionotus floralis* Pall. - قزوین تیر ۲۸ این حشره نیز از روی گلها
جمع آوری شده است.

- ۲۸ - *Chlorophorus varius* Müll. - نمونه از پشند (تهران) تیر ۲۵ - گدوك
(مازندران) شهریور ۲۷ - حاجی آباد (قم) مرداد ۲۸ - تهران شهریور ۲۷ - جمع آوری شده این
حشره در باغات میوه روی علفهای هرز و گلها - بوته ها - اطراف جنگل و غیره دیده میشود.
۲۹ - *Isotomus comptus* Mannh. - در راهیان (گرگان) اردیبهشت ۲۷ جمع
آوری شده است.

این حشره در شمال وجود دارد و لارو آن از چوب بلوط راش - شاه بلوط - نارون و همچنین
از درختان مرده خشك و ضعیف تغذیه مینماید و در میان چوب های ساختمانی و غیره نیز رشد و
نمو می کند.

- ۳۰ - *Purpuricenus kaehlerii* L. - نمونه های آن در شاهی شهریور ۲۸ - بابل

مرداد ۲۸ - گرگان تیر ۲۶ جمع آوری گردیده .

این سوسکها در باغات میوه - بیشه و درختان جنگلی برك پهن روی کلهها و غیره دیده میشوند و لارو آن از چوب درختان مختلف تغذیه مینماید .

۳۱ - *Purpuricenus zarudnianus* Germ . - تقریباً در کلیه نقاط بلوچستان انتشار داشته و در قصر قند بتعداد زیادی روی یکنوع *convolvulus* در اردیبهشت ۲۸ جمع آوری شده . در سر با این سوسک از روی *Astragalus* sp, *Ononis leiosperma*, *convolvulus* sp . در اردیبهشت ۲۸ و از ایرانشهر فقط يك نمونه از روی *Tamarix* sp جمع آوری شده است . این حشره در سنمکان (خاش) در خرداد ۲۷ نیز جمع آوری گردیده .

۳۲ - *Purpuricenus wachanrui* Levr . - يك نمونه در تیرماه ۲۸ از قره آقاج (نهران) جمع آوری شده است .

۳ - تحت تیره LAMIINAE

۳۳ - *Morimus verecundus* Fald . - نمونه های آن در رامیان (گرگان) تیر ۲۷ - گرگان شهریور ۲۶ و ۲۸ - مازندران ۳۲۵ بابل مرداد ۲۸ جمع آوری شده - لارو این سوسک از چوب درختان مختلف جنگلی از قبیل بلوط - راش - شاه بلوط و غیره تغذیه نموده و مجاری در آن تولید میکند که باعث خشکیدن و ضعف درختان میگردد .

۳۴ - *Agapanthia kirbyi* Gyll . - در پاچالك (تهران) اردیبهشت ۲۸ و از روی خرگوشك (*Verbascum*) در کوه قره آقاج جمع آوری شده است .
۳۵ - *Agapanthia dahli* Richt . - در شاهرود تیر ۲۸ جمع آوری گردیده و یکی از آفات آفتاب گردان محسوب میشود .

۳۶ - *Obera oculata* L . - نمونه از تهران سال ۳۲۶ جمع آوری شده و لارو آن در شاخه های بیدزندگی میکند

۳۷ - *Mallosia mirabilis* Fald . - از شمال ایران سال ۲۵ جمع آوری شده است .

۳۸ - *Phytoecia nigricornis* F . - محل جمع آوری و راهین اردیبهشت ۲۶ -

قزوین تیر ۲۸ بوده است .

۳۹. *Phytoecia puncticollis* Fald. - نمونه آن از خوار سال ۳۲۶ جمع آوری

گرددیده است .

عده ای از حشرات این تحت خانواده هنوز گونه هایشان تعیین نشده و عبارتند از :

دو گونه *Phytoecia* sp.

یک گونه *Obera* sp.

یک گونه *Morimus* sp.

پنج گونه *Dorcadion* sp.

BIBLIOGRAPHIE

- 1 -- N. N. Plavilstshikov- *Cerambycidae* . Fléaux aux bois des arbres . 1932
- 1 — « « « — Faune de L'URSS-*Cerambycidae* vol . XXI 1936
- 3 — « « « — Faune de L'URSS-*Cerambycidae* vol . XXII 1940
- 4 - G . Portevin — Encyclopédie entomologique XXII. Histoire naturelle des coléoptères de France Tome III . 1934
- 5 - G . G . Jacobson — Détermination des coléoptères. Les insectes connues en L'URSS. 1927
- 6 - D . A . Ogloblin — Détermination des insectes partie européenne de L'URSS . 1848